

Festival Znanosti 2026. Sveučilišta u Splitu

Naslov izlaganja: DJEČJA PRAVA I OKOLIŠ

Voditelj aktivnosti / predavač: Izv. prof. dr. sc. Ana Radina

Sažetak izlaganja:

Čist, zdrav i održiv okoliš istodobno je sam po sebi ljudsko pravo te nužan preduvjet za potpuno ostvarivanje širokog spektra dječjih prava. Razmjer i opseg trostruke planetarne krize, koja obuhvaća klimatske promjene, kolaps bioraznolikosti i sveprisutno onečišćenje, predstavljaju neposrednu i sustavnu prijetnju pravima djece na globalnoj razini te im umanjuje šanse za zdrav život u budućnosti.

Općepoznato je da su neodrživo iskorištavanje i korištenje prirodnih resursa, u kombinaciji s raširenom kontaminacijom uslijed onečišćenja i otpada, imali dubok utjecaj na prirodni okoliš, potičući klimatske promjene, pojačavajući toksično onečišćenje vode, zraka i tla, uzrokujući zakiseljavanje oceana te razarajući bioraznolikost i ekosustave koji održavaju sav život na Zemlji. Djeca i mladi aktivisti diljem svijeta nastoje potaknuti odrasle na poduzimanje konkretnih mjera kojima bi se djelotvorno adresirala svekolika degradacija okoliša, umjesto da i dalje donose odluke za budućnost kakvu današnja djeca neće imati prilike iskusiti. Dan planeta Zemlje dobra je prilika da se studente, kao dio mlade populacije, detaljnije informira o međuovisnosti ljudskih prava i čistog okoliša.

Posebna poveznica s ciljevima projekta EMPO-HR nalazi se u činjenici da se područje prava djeteta kontinuirano mijenja, što dokazuje, među ostalim, sve više inicijativa na međunarodnoj i europskoj razini usmjerenih na izričito priznanje prava djeteta na zdrav okoliš.

Predavanje: KAZNENOPRAVNA ZAŠTITA MORSKIH VODA U ZAKONODAVSTVU I PRAKSI REPUBLIKE HRVATSKE

Voditelj aktivnosti / predavač: Izv. prof. dr. sc. Lucija Sokanović

Sažetak predavanja:

Kaznenopravna zaštita morskih voda i organizama dominantno je regulirana inkriminacijama iz glave XX. Kaznenog zakona, odnosno kaznenim djelima protiv okoliša. Riječ je o sljedećim kaznenim djelima: Onečišćenje okoliša (čl. 193.), Ispuštanje onečišćujućih tvari s plovnog objekta (čl. 194.), Ugrožavanje okoliša otpadom (čl. 196. st. 2.), Ugrožavanje okoliša postrojenjem (čl. 197.), Ugrožavanje okoliša radioaktivnim tvarima (čl. 198.), Uništavanje zaštićenih dijelova prirode (čl. 200.), Uništavanje staništa (čl. 201.), Protuzakoniti lov i ribolov (čl. 204.), Ubijanje ili mučenje životinja (čl. 205.), Prenošenje zaraznih bolesti životinja i organizama štetnih za bilje (čl. 206.). Nabrojana kaznena djela polaze od suvremenih biocentričkih koncepcija zaštitnog objekta. Prilikom kaznenopravne zaštite morskih voda i organizama ishodište je definicija morskog okoliša iz važećeg Zakona o zaštiti okoliša. Nakon uvoda se u predavanju iznose opće značajke kaznenopravne zaštite okoliša s naglaskom na morske vode i organizme, kao i značenje pojma kriminala protiv morskog okoliša. Nastavno se analiziraju kaznena djela protiv mora i morskog okoliša te utvrđuje njihova usklađenost s relevantnim propisima Europske unije. Značajan dio predavanja uključit će razmatranje državnoodvjetničke i sudske prakse.

Naslov izlaganja: NUKLEARNA ENERGIJA I PRAVO: TKO JE U REPUBLICI HRVATSKOJ ODGOVARAN ZA NUKLEARNU ŠTETU?

Voditelji aktivnosti / predavači: Prof. dr. sc. Maja Proso

Sažetak izlaganja:

Predavanje ima za temu odnos nuklearne energije i prava izložen kroz prizmu specifičnog građanskopravnog režima objektivne odgovornosti korisnika nuklearnih postrojenja za nuklearnu štetu u svezi mirnodopskog korištenja nuklearne energije. Pitanje građansko pravne odgovornosti za nuklearnu štetu u Hrvatskoj regulirano je hijerarhijski, od ključnih međunarodnih konvencija do specifičnih domaćih zakona. Iako Hrvatska na svom teritoriju nema nuklearnu elektranu, njezina uloga suvlasnika Nuklearne elektrane Krško, na teritoriju Republike Slovenije nameće potrebu kontinuirane zakonodavne prilagodbe. Građanskopravno uređenje odgovornosti za nuklearnu štetu u Republici Hrvatskoj, stoga, predstavlja dinamičan proces usklađivanja nacionalnog zakonodavstva s pravnom stečevinom Europske unije (Europska zajednica za atomsku energiju-Euratom) i međunarodnim konvencijskim pravom.

Naslov izlaganja: "ENERGETSKA SIGURNOST U MEĐUNARODNOM PRAVU"

Voditelji aktivnosti / predavači: Luka Roso, mag. iur. & Ivan Mikrut, mag. iur.

Sažetak izlaganja:

Energetska sigurnost u međunarodnom javnom pravu odnosi se na pitanje stabilne, sigurne i dostupne opskrbe energijom u uvjetima sve veće međunarodne međuovisnosti. U suvremenim okolnostima energija više nije samo gospodarsko, nego i pravno, političko i sigurnosno pitanje, povezano sa suverennošću država, međunarodnom suradnjom, zaštitom okoliša i održivim razvojem. Međunarodno javno pravo pritom ima važnu ulogu u oblikovanju pravila koja uređuju odnose među državama u području opskrbe energentima, tranzita, korištenja prirodnih resursa te odgovora na poremećaje uzrokovane krizama, sukobima i geopolitičkim napetostima. U tom kontekstu posebno je važna uloga Hrvatske kao države koja, zahvaljujući svojem geostrateškom položaju, može pridonositi jačanju regionalne energetske stabilnosti. Posebno mjesto ima LNG terminal, koji predstavlja važan infrastrukturni i strateški element diverzifikacije opskrbe plinom, ne samo za Hrvatsku nego i za šire europsko okruženje. Time se otvara prostor za razmatranje odnosa između nacionalnih interesa, europske energetske politike i međunarodnopravnih načela suradnje, sigurnosti i otpornosti energetske sustava. U okviru predavanja analizirati će se i neki međunarodni ugovori poput Agreement on an International Energy Program (IEP Agreement) kao i uredbe Europske unije vezane uz energetske politiku (npr. Uredba (EU) 2017/1938 o mjerama zaštite sigurnosti opskrbe plinom). Na taj će se način nastojati prikazati kako međunarodno i europsko pravo oblikuju nacionalne pravne poretke država te utječu na normativno uređenje i provedbu energetske politike.

Naslov izlaganja: PRAVEDNA TRANZICIJA: RADNA MJESTA I VJEŠTINE U PRIJELAZU NA OBNOVLJIVE IZVORE ENERGIJE”.

Voditelji aktivnosti / predavači: Prof. dr. sc. Andrijana Bilić & doc. dr. sc. Trpimir Perkušić

Sažetak izlaganja:

Na predavanju “Pravedna tranzicija: Radna mjesta i vještine u prijelazu na obnovljive izvore energije” slušateljima će se približiti koncept pravedne tranzicije u kontekstu duboke transformacije energetske sustava s fosilnih goriva prema niskougljičnim i obnovljivim izvorima energije, potaknute globalnim klimatskim obvezama poput Pariškog sporazuma. Polazeći od interdisciplinarnog okvira klimatske, energetske i okolišne pravde, prikazat će se kako proces dekarbonizacije istodobno preoblikuje tržišta rada, institucije radnog prava i socijalne države. Naime, energetska tranzicija nije samo tehnološki i okolišni, već duboko društveni i radno-politički proces. Dekarbonizacija dovodi do gašenja radnih mjesta u ugljično intenzivnim sektorima, stvaranja novih „zelenih“ radnih mjesta, promjene strukture vještina te potrebe za redefiniranjem sustava socijalne sigurnosti. Međutim, zelena tranzicija sama po sebi ne jamči pravednije ishode: bez odgovarajućih politika može reproducirati ili produbiti postojeće socioekonomske i rodne nejednakosti.

Identificiraju se tri međusobno povezana stupa politika tržišta rada u okviru pravedne tranzicije: (1) pristup zelenih radnih mjesta (stvaranje novih mogućnosti zapošljavanja u obnovljivim i održivim sektorima), (2) pristup zelenih vještina (prekvalifikacija i transformacija sustava obrazovanja radi osiguravanja sigurnosti reprodukcije vještina) te (3) pristup zelene kompenzacije (jačanje dohodovne sigurnosti i socijalne zaštite tijekom tranzicije). Ovi stupovi odgovaraju trima ključnim oblicima radne sigurnosti: sigurnosti zaposlenja, sigurnosti vještina i dohodovnoj sigurnosti. Poseban naglasak stavlja se na potrebu transformacije postojećeg modela socijalne države, koji je povijesno vezan uz rast i produktivističku logiku, prema održivom i ekosocijalnom okviru. U tom kontekstu razmatra se potencijal javnih investicija, programa jamstva zelenih radnih mjesta, jačanja sindikata te redefinicije vrijednosti rada prema njegovu doprinosu društvenoj dobrobiti i poštivanju planetarnih granica.

Zaključno, pomak s paradigme gospodarskog rasta prema paradigmi radne sigurnosti kao ujedinjujućem načelu politika tržišta rada u energetskej tranziciji. Pravedna tranzicija, shvaćena kroz tri stupa radne sigurnosti, nudi normativni i analitički okvir za istodobno ostvarivanje klimatskih ciljeva i socijalne pravde.

Naslov izlaganja: ODGOVORNOST ZA ŠTETU PROUZROČENU UPRAVLJANJEM ELEKTRIČNIM ROMOBILOM

Voditelj aktivnosti / predavač: Prof. dr. sc. Dinka Šago

Sažetak izlaganja:

Prometna nesreća u cestovnom prometu redovito rezultira nekim oblikom štete, bilo imovinske, bilo neimovinske. Stoga bi definicija prometne nesreće kako ju propisuje Zakon o obveznim osiguranjima u prometu bila približno najtočnija: "prometna nesreća" je događaj kod kojega je šteta nastala zbog uporabe prijevoznog sredstva, pri čemu je prijevozno sredstvo zapravo motorno vozilo. Električni romobili u Republici Hrvatskoj definirani su Zakonom o sigurnosti prometa na cestama, prema kojem spadaju u kategoriju "osobnog prijevoznog sredstva". Električni romobil, za sada nije svrstan ex lege u motorna vozila, iako se radi o prijevoznom sredstvu. Obzirom na sve veću prisutnost raznih električnih vozila, nije teško zamisliti situaciju u kojoj dolazi do prometne nezgode u kojoj sudjeluje električni romobil. Prema Zakonu o

sigurnosti prometa na cestama na vozača električnog romobila mogu se primijeniti samo odredbe koje se odnose na pješake. S obzirom na to ne postoji obveza osiguranja od odgovornosti za štetu. Prema Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o sigurnosti prometa na cestama električni romobili uvršteni su u kategoriju osobnih prijevoznih sredstava, a prema Zakonu o obveznim osiguranjima u prometu ne postoji obveza osiguranja vozila koja nisu registrirana i homologirana, što i dalje ne rješava pitanje osiguranja. Prema tome bi vozači električnih romobila, kao i vozači ostalih osobnih prijevoznih sredstava, odgovarali za štetu po načelu cause. Zakon o obveznim odnosima u članku 1045. stavku 3. kaže: “(3) Za štetu od stvari ili djelatnosti od kojih potječe povećana opasnost štete za okolinu odgovara se bez obzira na krivnju.” Pri tome treba naglasiti kako mogućnost da se oštećeniku naknadi šteta ovisi isključivo o financijskoj situaciji štetnika s obzirom da obveza osiguranja ne postoji.

Ovim predavanjem se želi osvijestiti da zakonsko i podzakonsko reguliranje neće otkloniti sve rizike sudjelovanja električnih romobila u prometu, ali oblikuje temeljne uvjete za sigurnost, uz kvalitetnu prometnu infrastrukturu i edukaciju svih sudionika u prometu. Svrstavanje električnog romobila kao nove vrste motornog vozila u skladu s potrebama vremena u mjerodavno zakonodavstvo ostvarila bi se veća prometna sigurnost, a svijest javnosti o opasnostima kojima vozači električnih romobila prometovanjem po cestama izlažu sebe i ostale sudionike u prometu ostvarila bi i specijalni i generalno-preventivni učinak. Upravo je svijest o potrebi zaštite zdravog okoliša u cilju povećanja kvalitete života, utjecala, između ostalog i na sve veći interes za prijevozna sredstva koja ne zagađuju okoliš. Upravo se trećom generacijom ljudskih prava smatraju kolektivna prava kao što je pravo na održivi razvoj, mir ili zdravo okruženje. Ustav Republike Hrvatske u čl. 69. st. 2. i 3, propisuje obvezu države da osigura uvjete za zdrav okoliš, a svaki pojedinac je obvezan osobitu skrb posvećivati zaštiti zdravlja ljudi, prirode i ljudskog okoliša.

Predavanje: PRAVNI AKSPEKTI ENERGIJE

Voditelji aktivnosti: doc. dr.sc. Vedran Zlatić, Josip Tadić, mag. iur., Nikolina Tomaš, mag.iur.

Sažetak predavanja:

Predavanje na temu *Pravni aspekti energije* namijenjeno je široj publici i usmjereno na razumijevanje pravnih aspekata energije. Energija je nevidljiva, ali ključna snaga koja pokreće moderni svijet, a pravo regulira njezinu ulogu u društvu, od proizvodnje do transporta i potrošnje. Razvoj industrije, prometa, komunikacija i digitalnih tehnologija ne bi bio moguć bez stabilnih i dostupnih izvora energije. Poseban naglasak predavanja stavlja se na promjene koje se događaju u energetske sektoru, a praćene su sa pravnom regulacijom koja odgovara suvremenom svijetu. Tradicionalni izvori poput ugljena, nafte i plina desetljećima su dominirali globalnom proizvodnjom energije, ali su istovremeno doprinijeli klimatskim promjenama i zagađenju okoliša. Danas se sve više govori o potrebi prelaska na održivije modele proizvodnje i potrošnje energije. U tom kontekstu, obnovljivi izvori energije poput sunca, vjetra i vode postaju središnja tema rasprava o budućnosti.

Primjeri poput Europske unije i njezinog Zelenog plana pokazuju kako države i međunarodne organizacije nastoje smanjiti emisije stakleničkih plinova i potaknuti razvoj zelene energije. Slične inicijative vidljive su i kroz globalne klimatske sporazume poput Pariškog sporazuma, koji okuplja veliki broj zemalja s ciljem ograničavanja globalnog zagrijavanja. Osim ekološkog aspekta, energija ima i snažnu društvenu i ekonomsku dimenziju. Cijene energije utječu na kućne budžete, konkurentnost gospodarstva i kvalitetu života. Energetska kriza uzrokovana geopolitičkim napetostima, pokazala je koliko je energetska sigurnost važna za stabilnost država i svakodnevni život građana. Predavanje također obrađuje koncept održivosti ideju da

današnje potrebe moramo zadovoljavati bez ugrožavanja mogućnosti budućih generacija, odnosno prava budućih generacija da ne snose teret prijašnjih generacija u kontekstu dostupnih izvora energije i očuvanja okoliša. To uključuje ne samo prelazak na obnovljive izvore, već i povećanje energetske učinkovitosti, razvoj pametnih gradova te promicanje odgovornog ponašanja pojedinaca.

Predavanje: ENERGIJA i POREZI

Voditelji aktivnosti / predavači: Izv. prof. dr. sc. Zoran Šinković, doc. dr.sc. Luka Pribisalić, doc. dr. sc. Marin Keršić, Marija Štambuk Šunjić, viša predavačica

Sažetak predavanja:

Čovjekov okoliš je javno dobro. Oporezivanje energije (energenata) ima značajnu fiskalnu i ekološku funkciju, te znatno utječe na gospodarske aktivnosti. Oporezivanje energije (energenata) je aktualno sa stajališta povijesnih, političkih, financijskih, socijalnih i ekoloških aspekata. Postoji nekoliko argumenata kojima se može objasniti današnje značajno prisustvo za uvođenje i oporezivanje energije (energenata). To su: 1. mogućnost ubiranja ne malih prihoda, uz relativno niske administrativne (upravne) troškove, 2. smanjivanje pretjerane potrošnje dobara za koja se opravdano smatra da štetno djeluju na zdravlje ljudi, 3. prebacivanje javnih troškova nastalih trošenjem oporezivih dobara na potrošače takvih dobara i 4. utjecaj na racionalnije korištenje pojedinih oblika energije. Oporezivanje energije (energenata) treba biti usmjereno prema promoviranju energetske učinkovitosti i korištenja ekološki prihvatljivijih proizvoda kao i izbjegavanju narušavanja tržišnog natjecanja na jedinstvenom europskom tržištu kako bi se pomogao rast i proizvodnja kroz promjenu u oporezivanju s proizvodnje na potrošnju. U tom pogledu Europska unija je napravila veliki preokret donošenjem nekoliko Direktiva vezanih za oporezivanje energije (energenata), odnosno ekoloških poreza, a koje je Republika Hrvatska prihvatila (inkorporirala) u svoj porezno-pravni sustav kao pravnu stečevinu Europske unije. Oporezivanje energije (energenata) u Republici Hrvatskoj mora više uzeti u obzir njihov energetska sadržaj kao i utjecaj na okoliš vodeći računa o socijalnoj politici, a sve u skladu s načelima pravednosti i jednakosti.

Energija mora biti ljudsko pravo. Energija mora biti dostupna u jednakoj mjeri svim građanima. S druge strane energija će uvijek imati temeljnu ulogu u gospodarstvu. Energija je bitna sastavnica budućega svijeta. Oporezivanje energije (energenata) je aktualno sa stajališta povijesnih, političkih, financijskih, socijalnih i ekoloških aspekata.